

Valged ja mustad stiilimängud kehadele

„Must/Valge“ on oma mõlema tantsuteosega „muusika silmale“ idee teenistuses: süütu, puhas, vaba ambitsioonikast mõttegümnaastikast ja liigsest sügavmõttelisusest, kannatusi vaid näpuotsaga.

Eesti Rahvusballeti „Must/Valge“:
Katarzyna Kozielska ja Serge Lifari
lühiballetid.

„Avatud uks“ („Open Door“), helilooja
Georges Bizet, koreograaf, lavastaja
ja dekoratsioonikunstnik Katarzyna
Kozielska, muusikajuht Kaspar Mänd,
dirigent Lauri Sirp, kostüümikunstnik
Marja-Liisa Pihlak, valguskunstnik
Rasmus Rembel. Tantsivad Ami Morita,
Anna Roberta, Madeline Skelly, Ketlin
Oja, Laura Maya, Jevgeni Grib, Ali Urata,
William Newton, Joel Calstar-Fisher,
Marcus Nilson jt.

„Süit valges“ („Suite en Blanc“),
helilooja Édouard Lalo, koreograaf
Serge Lifar, lavastajad Charles Jude
ja Stephanie Roublot, muusikajuht
Kaspar Mänd, dirigent Lauri Sirp,
dekoratsiooni- ja kostüümikunstnik
Maurice Moulène, kostüümikunstnik
Marja-Liisa Pihlak, valguskunstnik
Charles Jude. Tantsivad Nanae
Maruyama, Ana Maria Gergely,
Marta Navasardyan, Laura Maya, Joel
Calstar-Fisher, Cristiano Principato,
Ali Urata, Anna Roberta, Phillipa
McCann, Ami Morita, William Newton,
Andrea Fabbri, Jevgeni Grib, Ketlin
Oja, Francesco Piccinin, Sergei Upkin,
Marcus Nilson jt.
Esietendus 24. III Rahvusooperi Estonia
saalis.

„Avatud ukse“ on partnerite keemia mänguline ja William Newtoni mehelik tugevus heas kontrastis Ami Morita haprusega.

Veljo Poom

KRISTIINA GARANCIS

Poolatar Katarzyna Kozielska, kes alustas tantsijateed 2000. aastal Stuttgardi Balletis, hakkas koreograafina kätt proovima 11 aastat hiljem. Ta on edukalt lavale seadnud eriilmeliselt ekspressiivse ja energilise tantsukeelega ballette nii Saksamaal (Chemnitz Ballett, Stuttgardi Ballett), Tšehhis (Tšehhi Rahvusballett), Ameerikas (Tulsa Ballett), Poolas, Jaapanis jm.

Estonia „Must/Valge“ balletiõhtu avateos „Avatud uks“ on omaloomne läbilõike tema kui looja stiilipaletist. Stuttgardi Ballettile 2017. aastal loodud „Tume helk“ on oma must-valgelt koloriidilt ja koreograafiliselt leksikalt Estonia uudisloomingule vahest kõige lähedasem.

Kozielska teostest kumab läbi tema isiklikke ja intiimseidki teemasid, mis on sulandunud väga hea helilooma ja kujundusega. Kõik tantsuvormid on omas laadis täiuslikud stiililised tervikud, kuid tulevikku suunatud sihiga. Iga tema ballett annab järgmisele teatepulgale üle otsekui parima osa edasiarendamiseks, uueks mänguliseks katsetuseks kehadele. Koreograafi käekiri oma tuttavate stiilielementide ja leksikaga on ometi igal järgmisel katsel värske ja intrigeeriv. Tuttavad *grand plié en pointe* kordused, käe alt pöörded, tagurpidi asendisse kukutavad tõsted, hoogsad *grand jeté*'d, trupi ja üksiktantsija kontrastsed liikumised jms refräänina sees.

Ükski tantsufraas pole aga pelgalt esitlemiseks või täiteks struktureeritud – esitajate sisekõne intensiivsus ja emotsionaalne väljendusjõud paneb omalaadse kontrastidel põhineva tantsutehnika elama. Poolatari koreograafias on tukslemas elavus, impulsiivsus, tema loodud misantseenid on tulvil ootamatuid kehakõnesid ja äkilisi punktuatsioone. Tervikpilt on pillavalt vaimukas ja tantsuleksikalt omaloomselt äraspidine.

Laval on kohal alati üksiktantsija ja grupi nn võitlusstseenide segunemine, eraldumine, taas põimumine. Kõikidel liikmetel on suures koes teravalt oma asi ajada, oma tahe läbi suruda. Kord murdub indiviid ja allub grupile, kord loobub grupp ja laseb üksikul soleerida. Liikujate isiksus ja siseilm avalduvad intensiivses füüsilises kehakõnes.

Mäng Freudi terminitega. Georges Bizet' sümfoonia C-duur, mille too komponeeris 17aastasena Pariisi konservatooriumis oma õpetaja Charles Gounod' ülesandel, on tänulik helibaas Kozielska neoklassikalisele balletile. Kelmikas, irriteeriv, koreograafi lähenemine on graafilise sõejoonise terava ja täpse joonega. Tema käekirja iseloomustavad vaimukus ja murtud jooned. Nauditav on tantsuleksika boheemlikult pillav ja muretu sujuvus, mis stoppab

nurksetesse poosidesse, tõstetesse, hüpetesse. Tantsupilt on külluslik ja mängurõõmus.

„Avatud uks“ on Kozielska tõlgenduses Sigmund Freudi mõistete id, ego ja superego võitlustanner inimeses kui anumas. Koreograafi sõnul viitab teos ta enda siseheitlustele. Id on see osa psüühest, mida iseloomustab instinktides lähtumine. Ta peidab endas meie ürgseid tunde ja kirgi ning seal võrsuvad ihad ja soovid. Ego, mida sageli on peetud hinge vaenlaseks, loob ja säilitab isiklikke piire. Ta on koduks teadvusele – saame aru, et on olemas mingi ülejäänud maailmast eristuv „ise“, kes suudab ka seda maailma mõjutada. Väljakujunenud ego aitab maailmas ellu jääda, rahuldada meie vajadusi. Ego peaks lööma idist lahku ja allutama selle oma kontrollile. Kolmas tegelane ehk superego peegeldab kõrgemal tasandil nii vanemate ja kultuuri väärtusi kui ka meie isiklike ideaale, olles paljuski võrdne meie südametunnistusega.

Peategelase Ami Morita tantsijaanne on Kozielska koreograafia hea meedium. Sobivad tema pingutuseta, ülesirutamiseta loomulik pehmus, süütu muretus, detailitapne näitlejameisterlikkus, klassikalise tantsu keha ja modernse lähenemise kooseksiteerimise sundimatu lõtvus. Nauditavad on noore naise kiiresti vahelduvad

hingeseisundid ja sisevõitlusi peegeldavad pehmed üleminekud ühest tantsu fraasist teise.

Eesriie avaneb. Meie ees on naine oma magamistoas, nappideks kujunduselementideks voodi ja taamal müstiline hele uks. Ta on publikusse pooleldi seljaga, sirutades, käsi üle pea kokku murdes, seljas õlapaeltega siidsärgike ja tülliline miniseelik. Ühel hetkel avaneb uks ning rühm valges mehi ja naisi paiskub lavale. Mingil hetkel sekundeerib neile seltskond mustas.

Algab ego, superego, idi ja naise võitlus. Kuni saabub jõuline partner hallis – William Newton. Mäng liigub teineteise ümber keerlemisele, külgehaakimisele, äratõukumisele. Tõsted, mis tipnevad pea alaspidi rippumises, palvetajaritsika poosid, *plié*'d, *demiplié*'d, *grand plié en pointe*'id, käe alt pöördemised, põgenemised ja naasmised. Koreograafia on pillavalt vaimukas ja äraspidine. Osa tegevusest kulgeb voodis, osa lavalaudadel. Metafoorselt võiks seda tõlgendada ka kui *anima* ja *animus*'e dialoogi ehk naiseliku ja meheliku alge kahekõnet. Partnerite keemia on mänguline ja Newtoni mehelik tugevus heas kontrastis Morita haprusega.

Rühm valges ja teine tumedas markeerivad idi, superego ja ego võitlust naises, otsekui öised külalised ei luba nad sõba silmale lasta. Lava ajas ja ruumis on